

тримуємо підходи, висловлені представниками аграрної науки (академіками Національної академії аграрних наук України В. Петриченко, С. Балюком, В. Медведєвим та ін.), про те, що моніторинг земель має стати основоположним заходом, що сприятиме виправленню ситуації в Україні. Адже збереження родючості ґрунтів – неодмінна умова ефективного агровиробництва і поступового формування сталого розвитку держави.

Крім того, на сьогодні в Україні охороною земельних ресурсів, на наше переконання, не займається жодне відомство. Йдеться, перш за все, про такі відомства, як Мінагрополітики України та Держземагентство. Зокрема, для першого пріоритетним є питання отримання сільськогосподарської продукції, для другого – земельна реформа, кадастр земель, їх інвентаризація, а в майбутньому – ринок земель. А отже, зважаючи на ситуацію, яка фактично склалася, виникає також питання про доцільність створення в Україні Центру моніторингу земель. Залишається відкритим і питання, в структурі якого відомства повинен бути створений такий Центр. Видається, що відповідь на поставлені питання мають бути знайдені на підставі аналізу не лише вітчизняного, а й закордонного досвіду, а також знайдуть своє відображення в Аграрному кодексі України, Національній програмі з охорони земель, в законі про ґрунти та їхню родючість.

*Гетьман А.П.,
доктор юридичних наук, професор,
академік Національної академії
правових наук України*

ЩОДО РОЗРОБКИ КОНЦЕПЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА ЯК ПЕРЕДУМОВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ТА АГРАРНИХ ВІДНОСИН

Залежно від екологічної ситуації та рівня знань, розуміння місця та ролі людини, людської діяльності в системі «суспільство-природа» на кожному етапі суспільного розвитку, зміст цих понять постійно змінюється. На думку Ю.О. Тихомірова у період великих перетворень з усією гостротою постають питання про нову роль

права, про оновлення і розвиток законодавства. Без їх вирішення неможливо успішно формувати правову державу. Потрібна сучасна наукова концепція, яка дозволить передбачити динаміку розвитку законодавства, співвідношення його галузей і підгалузей, визначати пріоритетні законодавчі акти на найближчу перспективу і послідовність прийняття інших законів з урахуванням потреб економіки, соціальної і політичної сфер¹.

У зв'язку із наведеним, виникає нагальна потреба розробки Концепції розвитку екологічного права та законодавства України, яка необхідна для вирішення проблем використання та охорони природних ресурсів, в т.ч. й в аграрному секторі нашої держави. Змістовною складовою такої Концепції повинні стати пропозиції стосовно вдосконалення основ екологічного законодавства як діючої так і розвиваючої нормативно-правової системи, що спирається на прогностичні оцінки і перспективні програми соціально-економічного розвитку держави; обґрунтування системної основи і принципів побудови, дії і розвитку законодавства, маючи на увазі встановлення обґрунтованих пропозицій співвідношення видів законів, законів і підзаконних актів, законів і міжнародно-правових актів, а також внутрішнього зв'язку між підрозділами системи законодавства (галузі, підгалузі, нормативно-правові комплекси і правові інститути); чітке визначення критеріїв законодавчого регулювання; розробка механізму забезпечення дії закону, його моніторинга; забезпечення функціонування законодавства по виконанню умов проведення державних реформ в економічній, соціальній, судовій, адміністративній та інших сферах; вдосконалення законодавства в напрямку розробки механізму врівноваження «викликів» глобалізаційних процесів, що можуть мати негативний характер; розробка рекомендацій щодо оптимізації процесу підготовки, прийняття й реалізації законів².

Слід зазначити, що питання розробки Концепцій розвитку законодавства в цілому та його окремих складових (окремих галузей права і законодавства), в т.ч. й екологічного, вже декілька років знаходяться в полі зору вчених-правників пострадянських держав.

---

¹ Тихомиров Ю.А. Общая концепция развития российского законодательства//Концепция развития российского законодательства. Изд. 3. - М. 1998. - С. 5.

² М.М. Бринчук Концепция развития экологического законодательства Российской Федерации. - Санкт- Петербург: Из-во Юрид. ин-та. 2009. - с. 3.

Проводяться дослідження щодо розробки Концепції розвитку законодавства РФ³, екологічного законодавства РФ⁴, земельного, лісового та надрового законодавства РФ⁵, екологічного законодавства республіки Казахстан⁶. В межах цих досліджень аналізуються поняття екологічного законодавства, його сучасний стан, фактори, що мають вплив на розвиток екологічного законодавства, об'єкт (об'єкти) екологічних відносин, предмет екологічного законодавства, методи правового регулювання екологічних відносин, проблеми екологізації інших галузей законодавства та співвідношення екологічного й інших галузей законодавства, розвиток екологічного законодавства в глобалізаційному контексті, принципи екологічного права. Важливого значення в цих роботах надається концепції правового закону, правилам екологічної нормотворчості, систематизації екологічного законодавства, основним напрямкам та стану розвитку екологічного законодавства, пріоритетам (послідовності) в прийнятті та доповненні актів, переліку діючих та пропонуємих нормативних правових актів екологічного спрямування, підготовці головного акту екологічного законодавства (історія питання, його значення та місце в екологічному законодавстві, головний акт екологічного законодавства в контексті кодифікації, зарубіжний досвід та зміст головного акту). В процесі розробки Концепції велика увага приділена загальній

---

³ Концепция развития российского законодательства /Под ред. Т.Я. Хабриевой, Ю.А. Тихомирова, Ю.П. Орловского. - М. 2004. - 858 с.

⁴ Боголюбов С.А., Панкратов И.Ф., Заславская Л.А. Концепция развития экологического законодательства // Правовая реформа: концепция развития российского законодательства. - М., 1995. - с. 153-157; Игнатъева И.А. О создании концепции развития экологического законодательства // Экологическое право России. Сборник материалов научно-практических конференций 1996-1998 / Под. ред. А.К. Голиченкова. - М. 1999. С. 216-219; Бринчук М.М. Концепция развития экологического законодательства Российской Федерации. - Санкт-Петербург, 2009. - 165 с.

⁵ Голиченков А.К., Козырь О.М. Концепция развития земельного законодательства России // Вестник МГУ. Сер. 11 Право. - 1995. № 4; Клюкин Б.Д., Теплов О.М. Концепция развития горного законодательства // Концепция развития российского законодательства. - М. 1995. - С. 156-163; Боголюбов С.А., Шуплецова Ю.И. Концепция развития лесного законодательства // Концепция развития российского законодательства. - М. 2004. - С. 815-823.

⁶ Голиченков А.К., Бринчук М.М., Новикова Е.В., Медведев С.А. Концепция формирования экологического законодательства в Республике Казахстан // Газета «Доживем до понедельника». 1996. 24 мая.

характеристиці механізму правового регулювання екологічних відносин, в межах якого розглядаються наступні питання: екологічне нормування, еколого-технічна регламентація, екологічна стандартизація, оцінка впливу на навколишнє природне середовище і екологічна експертиза, планування використання природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища, екологічне ліцензування, екологічні договори, екологічний аудит, економіко-правовий механізм природокористування та охорони навколишнього природного середовища, організаційно-правові заходи інформаційного забезпечення раціонального природокористування і охорони довкілля, екологічне виховання і освіта, екологічний контроль, юридична відповідальність за екологічні правопорушення.

Створення наукової Концепції розвитку екологічного права та законодавства може розглядатися в якості важливої передумови для подолання однієї із негативних рис сучасної публічної влади, пов'язаної із ігноруванням наукових розробок та рекомендацій з питань вдосконалення чинного екологічного права та законодавства. Зокрема, на сьогодні, відсутня чітка послідовність та визначеність в основних законодавчих актах, що приймаються Верховною Радою України стосовно проведення кодифікації екологічного законодавства.

Розробка Концепції повинна також стати умовою для подолання перешкод на шляху до реалізації та запровадження механізму правового супроводження національної екологічної політики в сфері забезпечення раціонального природокористування та охорони довкілля.

За думкою вчених-правознавців екологічна політика держави має уособлювати досягнення науково-технічного потенціалу, а тому має стати осмисленим і цілеспрямованим напрямом діяльності України щодо вирішення реальних екологічних проблем, орієнтованих на забезпечення екологічної безпеки, захист навколишнього природного середовища та дотримання режиму використання природних ресурсів на основі запровадження багатогранності форм права власності і права природокористування. Здійснення екологічної політики України має опиратися на основні засади та важелі соціально-економічного розвитку, тобто базуватися на реальній економіці і безумовній соціальній орієнтації. Тому в якості основних пріоритетів держава має виділяти найважливіші соціальні цінності – гарантування екологічної безпеки і захист екологічних прав людини.